

ГРУПОВИ ОТНОШЕНИЯ, СЕБЕРЕФЛЕКСИЯ И АВТЕНТИЧНОСТ В ОРГАНИЗАЦИОННА СРЕДА

Н. Матеева

Институт за изследване на населението и човека при БАН

n.mateeva@iphs.eu

Резюме. Въпреки факта, че хората в обичайната си организационна среда участват в множество групови дейности (напр. работа в екип, участие в тренинг групи и в структурирани семинари), не е неочаквано да се наблюдава как се съпротивляват на групово-динамичния процес, защото той поставя високи изисквания. Изследването откроява влиянието на груповата динамика върху автентичността, себerefлексията и социалната тревожност. Пасивно и агресивно-защитните групови отношения формират устойчиви и неосъзнавани проблеми в индивидуалното, груповото и организационното поведение. Поради неблагоприятното им въздействие с тях е необходимо да се работи ефективно чрез създаването на конструктивно групово-динамично пространство за автентичност и себerefлексия.

Ключови думи: автентичност, себerefлексия, групови отношения, групова динамика

Увод

Ученето, трудът и промяната в различните форми на групова работа в организационна среда рядко са безпроблемни (Димитров и Матеева, 2012; Coreu, 2004; Димитров, 2008; Hentschel et al, 2004; Sheldon, 1994; Thoresen, 1972). Груповите очаквания за активно участие, сътрудничество, себеразкриване, близост, конфронтация и автентичност в преживяванията, поведението и отношенията с другите в групата водят до промяна, но будят и тревожност, и други неприемливи за Аза чувства. Естествена тенденция, която драстично снижава ефективността на групите и организациите е работата с тези чувства да се избягва, те да се маскират или потискат чрез индивидуални и групови защитни

механизми, които намират израз в груповите отношения между хората в организацията (Димитров и Матеева, 2012; Матеева, 2011; 2012; Матеева и Димитров, 2012; Kivlighan and Holmes, 2004). Макар че сложните и многопластови процеси в груповата динамика са по същество трудно доловими за изследователи без психодинамична квалификация и богат личен и професионален опит с групи, според редица автори груповите отношения могат да се категоризират и изучават като конструктивни, агресивно-защитни, пасивно-защитни спрямо пораждащите предизвикателства, конфликти и тревожност преживявания и събития в груповото развитие в организационна среда (Cooke, 2003; Hentschel et al, 2004; Thoresen, 1972). В професионалната ни практиката

с групи от различен тип – тренинг групи, психотерапевтични и психодрама-групи, групи за преживелищен самоанализ и собствен опит, трудови екипи и педагогически колективи, училищни класове, спортни отбори, военни подразделения, общности в кризисна ситуация или семейства – постоянно се наблюдават няколко потока от групово-динамични процеси, оказващи влияние върху автентичността, публичната и частната себerefлексия, и социалната тревожност на участниците в групово-динамичния процес.

ЦЕЛ И ХИПОТЕЗА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Основната цел на представеното емпирично изследване е да се проследят връзките между дименсите на конструктивните и защитните групови отношения и нивата на автентичност, публична и частна себerefлексия и социална тревожност при участници в различни форми на групова работа в естествената им организационна среда. Централната хипотеза на изследването е, че високите нива на защитна групова динамика както като цяло, така и в конкретните ѝ агресивни или пасивни проявления в груповите отношения, ще водят: (а) до снижаване на автентичността, (б) до дисбаланс в публичната и частна себerefлексия и (в) до вторично нарастване на социалната тревожност на изследваните. Заедно с това се очакваше да се открият тези специфични характеристики на конструктивните групови отношения, които имат най-значимо влияние за автентичността на преживяванията, поведението и общуването на участниците в групите, за развитието на себerefлексията им и за снижаването на социалната тревожност като предпоставки за ефективно включване в организационния живот.

МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

ИЗВАДКА

В изследването взеха участие 348 възрастни (средна възраст 37,8 години; SD = 12.4), участвали в периода 2010–2013 г. в раз-

лични групови форми на работа с автора на изследването – тренинг, групи за собствен опит, научни форуми, фасилитирана екипна работа и тематични групови дискусии. Над 68% от изследваните са с висше образование и работят в сферата на бизнеса и образованието, а останалите са студенти по психология и социална работа във ВУЗ.

ИНСТРУМЕНТАРИУМ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Защитни и конструктивни групови отношения. За регистрация на индивидуалните различия в използването на богатия репертоар от защитни и конструктивни групови отношения в груповия живот на изследваните бе използвана кратката българска версия на Groups Styles Inventory (GSI-SF) [19], създадена на основата на адаптирания от Human Synergistics-България оригинален GSI. Съгласно концептуалната рамка и психодиагностичната операционализация на GSI, методиката позволява измерването на 12 специфични (8 – защитни и 4 – конструктивни) групово-динамични тенденции в трудово-професионалните групи, част от които са изследваните в обичайната за тях организационна среда:

1. Пасивно-защитни тенденции в груповите отношения (ПЗТ):

- *Групово-динамична тенденция към одобрение (ПТО).* В групите, ориентирани към одобрение, конфликтите са минимални и груповите отношения са приятни – поне на повърхността. Членовете на тези групи са основно загрижени да бъдат приемани и да не се засягат един друг. Тази тенденция да се съгласяват един с друг твърде охотно и да поемат първата представена идея води само до решения с умерено качество. Въпреки че членовете на групата може да изглеждат заангажирани с тези решения, често те имат неизразими съмнения и въпроси относно тях.

- *Групово-динамична тенденция към конвенционалност (ПТК).* Конвенционалните като стил групи имат склонността да са сковани и предвидими поради протоколния начин, по който членовете им

общуват помежду си, натиска да се подчиняват и/или склонността да мислят по един и същ начин. Идеите и предложенията са до известна степен консервативни и традиционни; тези, които са новаторски или „различни“ са разглеждани като твърде рискови. Като цяло решенията са лишени от творчество и въображение и затова не са нито особено вълнуващи за членовете, нито силно подкрепяни от тях. Тясната перспектива на групата често е неосъзнавана от членовете и понякога ги потиска.

- *Групово-динамична тенденция към зависимост (ПТЗ)*. В групите със зависим групов стил на взаимодействие има твърде много последователи и недостатъчно лидери. Членовете на групата чувстват, че имат нужда от насока и подкрепа, но същевременно неохотно поемат лидерски отговорности. Целите са приемани без възражение или не са изобщо установени. Членовете не са благосклонни към решенията, нито се чувстват ангажирани с тях. Едновременно с това те са свикнали да следват заповеди и са склонни да осъществяват решението, дори и да имат резерви.

- *Групово-динамична тенденция към избягване (ПТИ)*. Трудно е да постигнеш нещо в групи с избягващ групово-динамичен стил. Членовете им неохотно споделят идеи или се ангажират с решение – или защото се чувстват неспокойни и не искат да изглеждат „лоши“, или защото са се научили, че не е в техен интерес да се намесват. Предлаганите решения са най-често с крайно ниско качество и са „сирачета“ – никой не поема отговорността за тях. При приключването на задача, членовете се чувстват облекчени, че работата на групата е приключила и се надяват, че не са направили сериозни грешки и не са обидили никого.

2. Агресивно-защитни тенденции в груповите отношения (АЗТ):

- *Групово-динамична тенденция към опозиционност (АТО)*. В опозиционния групово-динамичен стил на взаимодействие преобладават противоречията, конфликтите и разногласията. Членовете на групата

оспорват всичко казано от другите, дебнат за пропуски и грешки и (в самозащита) представят само сигурни идеи, които е трудно да бъдат критикувани. Макар че известна доза опозиционно поведение може да е продуктивна, този групов стил може да доведе до посредствени решения, които не могат да бъдат оспорвани, но не са и особено привлекателни за никого. В крайната си проява този групов стил сериозно накърнява ефективната употреба на време и способността на групата да решава проблеми.

- *Групово-динамична тенденция към властност (АТВ)*. Членовете на ориентирани към властта групи са нападателни и твърде самоуверени, понякога дори агресивни и арогантни. Хората прекарват времето си да се състезават за позиции, опитвайки се да стане по техния начин и отказвайки се да правят компромиси. Идеите и предложенията на по-малко убедителните членове най-често се пренебрегват. Ето защо, качеството на решенията взети от тези групи е толкова добро, колкото е вещината на фракциите, които имат контрол. Решенията са приемани, но само от тези членове, които са контролирали дискусиите в групата. Същите тези членове по-късно често са изненадани да научат, че техните решения не са били толкова добри, колкото те са мислели.

- *Групово-динамична тенденция към състезателност (АТС)*. Решаването на проблемите в групите със състезателен групово-динамичен стил е по-скоро като турнирна игра или състезание, отколкото съвместна дейност. Членовете не са истински заинтересовани да решават проблемите в групата и вместо това прекарват време да „продават“ идеите си и да се опитват да се впечатлят един друг. В крайното си проявление състезателната група може никога да не постигне решение; в по-леки случаи, решението (с непредвидимо качество) се постига в последния момент без общо съгласие. Да наблюдаваш състезателна група е като да гледаш битка – и участниците често се чувстват сякаш са преминали през нея.

- *Групово-динамична тенденция към перфекционизъм (АТП)*. Перфекционистичните групи правят всичко възможно да излезат с най-добрите решения и избегнат абсолютно всички грешки. Членовете им се закачат за детайли, отдават твърде голямо значение на дребни въпроси и не са никога напълно доволни, от която и да е идея. Високо перфекционистичната група прекарва твърде много време в първата част на проблема и след това има твърде малко време да го решава ефективно. Членовете са много доволни от частта, над която са агонизирали и изключително недоволни от частта, през която са препускали (и която е със значително по-ниско качество).

3. Конструктивни тенденции в груповите отношения (КС):

- *Групово-динамична ориентация към постижения (КОП)*. Ориентираните към постиженията групи са съсредоточени върху това да изпълняват задачите си и да се представят професионално добре. Групата общува разумно, често с ясен план и следва логичен начин на действие. Членовете ѝ си поставят конкретни цели, обсъждат различни начини за постигане на крайната цел и се придържат към работната задача. Те правят трудните задачи или проблеми по-лесно решими като определят подпроблеми и под-цели. Обикновено достигнатото решение е с високо качество, често отлично. Членовете на групата разглеждат решенията си реалистично; те ги приемат, но осъзнават и възможните рискове и ограничения, свързани с реализацията им.

- *Групово-динамична ориентация към самоактуализация (КОА)*. Самоактуализиращите се групи са оптимистични, заинтересовани и понякога привидно дезорганизирани. Техните членове предлагат всяка идея без колебание, показват ентузиазъм за новите и необикновени перспективи и са погълнати от проблемите и процесите. Предлаганото от тях решение най-често е творческо, новаторско и с необикновено високо качество. Ако се окаже, че това не е „правилното“ решение, членовете на групата не се разстройват особено; те така или иначе го харесват, тъй като е базирано

на съвместния им опит и се насочват към творческо търсене на следващото.

- *Групи с хуманистично-насърчаваща групово-динамична ориентация (КОХ)*. Тези групи са градивни, чувствителни и подкрепящи членовете си. Хората в тях се интересуват от растежа и развитието на другите, подкрепят се един друг и конструктивно надграждат отправените предложения и идеи. Ето защо, най-често решенията им са с високо качество и са добре разбрани и приети от членовете на групата, които вярват, че процесите на решаване на проблемите са полезни и достъпни за всички в него.

- *Групово-динамична ориентация към сдружаване (КОС)*. Климатът в сдружаващите се групи е много приятелски, отзивчив и спокоен. Голям акцент е поставен върху хората и междуличностните взаимоотношения. Членовете на тези групи се държат добре един с друг, общуват открито и искрено чувстват, че работят като сплотен екип. Те са силно ангажирани с групата и със създадените от нея решения, които най-често са с умерено до високо качество. Членовете на тези групи харесват съвместната работа и често търсят възможности за разширяването и обогатяването ѝ с нови предизвикателства.

Кратката българска версия на GSI (GSI-SF) е с добри психометрични свойства като вътрешната консистентност на 12-те субскали варира от 0.78 до 0.95 (Алфа-Кронбах).

Публична и частна себerefлексия, и социална тревожност. За измерване на индивидуалните различия в публичната и частна себerefлексия, и социалната тревожност на изследваните бе използвана кратката българска версия на Self-Consciousness Scale (SCS-SF)[33], която включва 12 айтъма в три субскали: (а) публична себerefлексия; (б) частна себerefлексия и (в) социална тревожност. Този вариант на скалата е с добри психометрични свойства – вътрешната консистентност на трите субскали варира от 0.78 до 0.88 (Алфа-Кронбах). Първата субскала – публична себerefлексия (ПСП), регистрира тенденцията на Аза да мисли за тези свои стра-

ни, които са публично представени; за тези видими свои качества и характеристики, за които другите формират впечатление като социално наблюдаемото му поведение, маниерите му в общуването, особеностите на стила и експресивността му в отношенията с другите в публичните му прояви. Втората субскала – частна себerefлексия (ЧСР), регистрира тенденцията на изследваните да ангажират вниманието и мисленето си с невидимите, скритите или частните аспекти на Аза си, т.е. личните и недостъпни за пряко наблюдение от другите качества и характеристики като личните им убеждения, аспирации, ценности, преживявания и чувства. Третата субскала – социална тревожност (СТ), регистрира тенденцията към тревожна реакция при фокусирането на Аза върху публичните му аспекти и изяви. В този смисъл, социалната тревожност е специфична реакция в резултат от активирането на публичната себerefлексия на Аза, свързана: (а) с преживяването на опасения и несигурност в ситуации, в които Аза е наблюдаван и вероятно оценяван от околните, и (б) с преживяване на съмнения в способността на Аза да се себепредставя адекватно в социален контекст.

Автентичност. Основният психометрично проверен инструмент за изследване на автентичността като многомерен личностен конструкт е българската версия на Authenticity Scale (AS) (Wood et al., 2004), който разглежда автентичността като трикомпонентна динамична личностна диспозиция, включваща следните основни компоненти: (а) автентичен начин на живот; (б) приемане на външно влияние и (в) себеотчуждение. Следвайки модела на създателите на AS, авторът операционализира автентичността като висока степен на съгласуваност между истинските вътрешни преживявания на човека, неговите афективни и когнитивни презентации за този вътрешен опит и външно разгръщащите се поведения и отношения с околните. Първият компонент – автентичен начин на живот (АЖ), описва степента в която поведението е в съответствие със собственото осъзнаване на вътрешните преживявания

на Аза. Вторият компонент – приемането на външно влияние (ПВ), описва степента, в която междуличностните отношения повлияват преценките и поведението на Аза. Третият компонент – себеотчуждението (СО), позволява да се изследва доколко индивидът е загубил връзка със самия себе си, с реалното си Аз (Wood et al., 2004). Изследванията както на оригиналната, така и на българската AS потвърждават 3-факторната структура на инструмента (Матеева и Димитров, 2012), което позволява да се регистрират различията по 3 субскали на автентичността с висока дискриминантна валидност и по един интегрален индекс за автентичност на тяхна основа. Измерваната с AS автентичност корелира положително с редица показатели за субективно благополучие, себеуважение, удовлетвореност от живота и психично здраве (Димитров и Матеева, 2012; Патеева, 2011; 2012; Матеева и Димитров, 2012; Kivlighan and Holmes, 2004). AS демонстрира ниска корелация с измерителите за социална желателност, регистрирани с Balanced Inventory of Desirable Responding [38] – $r = -.09$. В специализирано корелационно изследване с петфакторния личностен въпросник се установява, че личностните черти от голямата петорка обясняват само до 13% от дисперсията по субскалите на AS, което означава, че факторът автентичност е комплексна и самостоятелна личностна характеристика [36]. Българската версия на AS е с добри психометрични свойства като вътрешната консистентност на трите субскали и сумарния индекс „Автентичност“ (А) варира от 0.79 до 0.92 (Алфа-Кронбах). Баловите за втория и третия компонентна автентичността – „приемане на външно влияние“ (ПВ) и „себеотчуждението“ (СО) бяха изчислявани реверсирано, тъй като високите стойности на суровите им балове говорят за ниска автентичност.

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Резултатите от корелационния анализ на взаимовръзките между наблюдаваните променливи са представени в табл. 1.

Т а б л и ц а 1
КОРЕЛАЦИИ МЕЖДУ ИЗМЕРЕНИЯТА НА ГРУПОВИТЕ ОТНОШЕНИЯ, СЕБЕРЕФЛЕКСИЯТА И АВТЕНТИЧНОСТТА

Защитни групово-динамични стилове	Наблюдавани показатели за публичната и частната себerefлексия, социалната тревожност и основните компоненти на автентичността						
	ПСР	ЧСР	СТ	АЖ	ПВ	СО	А
Пасивно-защитни стилове:							
Одобрение (ПОО)	.46**	-.21*	.58**	-.36*	-.65**	-.41**	-.53**
Конвенционалност (ПОК)	.42**	-.33*	.61**	-.44**	-.58**	-.48**	-.54**
Зависимост (ПОЗ)	.48**	-.42**	.56**	-.51**	-.55**	-.39*	-.48**
Избягване (ПОИ)	.50**	-.45**	.63**	-.53**	-.48**	-.50**	-.52**
Агресивно-защитни стилове:							
Опозиционност (АОО)	.67**	-.36*	.21*	-.51**	-.46**	-.40**	-.45**
Властност (АОВ)	.58**	-.56**	.28*	-.62**	-.60**	-.34*	-.58**
Състезателност (АОС)	.62**	-.42**	.29*	-.58**	-.56**	-.28*	-.49**
Перфекционизъм(АОП)	.40**	-.60**	.30*	-.54**	-.20*	-.09	-.31*
Конструктивни стилове:							
Постижения (КОП)	.53**	.54**	.41**	.52**	.48**	.59**	.55**
Самоактуализация(КОА)	.38*	.66**	.19	.63**	.74**	.73**	.68**
Хуманистично (КОХ)	.54**	.55**	.21*	.60**	.57**	.58**	.58**
Сдружаване (КОС)	.56**	.57**	.25*	.58**	.55**	.55**	.56**

Статистическа значимост на корелациите: * $p < 0.5$; ** $p < 0.01$. Всички корелации над .54 се интерпретират като индикатори за силна взаимовръзка и са подчертани в по-тъмен цвят.

Емпиричната проверка на силата и характера на взаимовръзките между наблюдаваните измерители на груповите отношения и показателите за публична и частна себerefлексия, социална тревожност и автентичност дава солидни основания да се приеме, че основната хипотеза на изследването се потвърждава. Колкото по-високи са нивата на защитно групово функциониране, толкова по-ниска е автентичността на преживяванията, поведението и отношенията на изследваните, повишена е социалната им тревожност и се подтискат проявите на частна себerefлексия за сметка на засилването на публичната себerefлексивност на изследваните. Налице са статистически значими и умерени положителни корелации (в диапазона между .42 и .50) между пасивно-защитните групови отношения и публичната себerefлексивност на изследване. В сравнение, корелациите между ориентацията към агресивно-защитни групови отношения и публичната себerefлексия са по-силни (в диапазона

между .40 и .62). Защитната ориентация на груповите отношения се асоциира положително и устойчиво със засилване на тенденцията към публична себerefлексия на членовете на групите като това е по-изразено в случаите, в които груповите отношения са по-наситени с агресивно-защитните тенденции към опозиционност, състезателност и властност. Защитният характер на участието в груповите отношения има потискащо въздействие върху проявите на частна себerefлексия – всички корелации между показателите за пасивно-защитните и агресивно-защитните тенденции в груповите отношения и показателите за частната себerefлексия са статистически значими и отрицателни (в диапазона от -.21 до -.60). Като цяло, корелациите са по-силни при агресивно-защитните тенденции в груповите отношения – колкото по-интензивно групите се ангажират с тях, толкова по-затруднена е ориентацията на членовете им към частна себerefлексия. Най-изразена е тази тенденция при групите, в които се

наблюдават агресивно-защитни групови отношения ориентирани към властта и към перфекционизма, а по-умерена – при групите с пасивно-защитни групови отношения с тенденции към търсене на одобрение и конвенционалност в груповата работа. Дефанзивните, дисфункционални групови отношения се асоциират положително с по-високи нива на социална тревожност в членовете на групите, като тази връзка е слаба до умерена в случаите когато груповите отношения са агресивно-защитни (корелациите са в диапазона от .21 до .30). Пасивно-защитните групови отношения са по-силно свързани с повишената социална тревожност – тук корелациите са устойчиво по-високи (в диапазона от .56 до .63). Този резултат може да се интерпретира като основание да се говори за специфични негативни ефекти на груповата динамика върху себerefлексията и социалната тревожност в организационни условия. В контраст на тях, конструктивните групови отношения очевидно създават специфична групово-динамична среда („рефлексивно пространство за Аз-а“), благоприятстваща задълбочената частна себerefлексия – корелациите между отделните конструктивни групово-динамични тенденции и частната себerefлексия са положителни (в диапазона от .55 до .68). Тази роля на конструктивните групови отношения за частната себerefлексия е особено изразена при групови отношения, ориентирани към самоактуализация, хуманистично-напътстваща и сдружаваща групово-динамична среда. Установени са потвърждаващи основната хипотеза на изследването данни за влиянието на защитните групови отношения върху показателите за основните компоненти на автентичността на членовете на групите. Като цяло колкото по-защитен е характера на груповото функциониране, толкова по-ниски са нивата на автентичност на преживяванията, поведението и отношенията при членовете на групата. Комплексният показател за автентичност (А) корелира статистически значимо и отрицателно с всички защитни тенденции в груповите отношения като

най-силни са тези ефекти при агресивно-защитната групово-динамична ориентация към властност и състезателност, и при пасивно-защитната групово-динамична ориентация към конвенционалност, одобрение и избягване. Тази обща тенденция е в съответствие с теоретичното предвиждане, че дефанзивността в груповите отношения води до нарастване на неавтентичността на преживяванията, поведението и комуникацията на членовете на групата. И обратно, по-високите нива на автентичността като цяло и натриетте й основни измерения се свързват с ориентацията на груповите отношения към конструктивна групово-динамична картина на взаимовръзките между отделните защитни тенденции в груповите отношения и характеристиките на основните компоненти на автентичността е богата на възможности за открояване на специфичните „себеотчуждаващи“ ефекти на груповата динамика върху неавтентичността на преживяванията, поведението и отношенията на груповите членове. Така например, засилването на действието на агресивно-защитните тенденции в груповите отношения води до силно изразено снижаване на показателя за първия компонент на автентичността („автентичен начин на живот“) (тук корелациите са в диапазона между -.51 и -.62). Сходна, макар и по-умерена е връзката между пасивно-защитните групово-динамични тенденции и този ключов показател за автентичност, характеризиращ степента, в която поведението на членовете на групата е в съответствие със собственото осъзнаване на вътрешните им преживявания като основа на автономната саморегулация на действията и общуването помежду им. Пасивно-защитната групово-динамична среда е тясно обвързана и с другите два компонента на автентичността – описвани като отсъствие на податливост на външните влияния и като ниско ниво на себеотчуждение. Колкото по-защитни са груповите взаимодействия толкова по-отчетливо членовете на групата преживяват неспособността и демотивацията си да действат и да изразяват чувствата и мислите си автентично, противопоста-

вълкйки автономността си на податливостта си на външните влияния и конформизма. Вторият компонент на автентичността – „отстояване на външните влияния“ и запазване на автономната саморегулация конгруентна с реалното Аз, е статистически значимо и отрицателно свързан с действието на всички защитни в ориентацията си групови отношения. Това е най-изразено при пасивно-защитните групови отношения с тенденция към търсене на груповото одобрение и конвенционалността на участието в груповия живот, и при агресивно-защитното функциониране на групата, характеризиращо се с изразена състезателност и ориентация към груповата власт. По-умерени, но също толкова консистентни с изследователската хипотеза са взаимовръзките между защитното групово функциониране и третия компонент на автентичността – „себеотчуждението“, отразяващ доколко индивида е загубил връзка със самия себе си, със своите автентични вътрешни преживявания, потребности, ценности и чувства, с реалното си Аз. Данните получени в изследването показват, че пасивно-защитните групови стилове са свързани устойчиво със себеотчуждението като мярка за неавтентичност на преживяванията, поведенията и отношенията с другите. По-слаба е тази тенденция при агресивно-защитното групово функциониране. Единствената агресивно-защитна модалност на групови отношения, която не корелира силно със себеотчуждението е „груповия перфекционизъм“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Установените в емпиричното изследване взаимовръзки между защитните и конструктивните групови отношения, основните компоненти на автентичността на преживяванията, поведенията и отношенията, публичната и частната себerefлексия, и социалната тревожност при участници в различни форми на групова работа говорят еднозначно в подкрепа на разбирането за влиянието на груповата динамика върху тези ключови индикатори за пълноценно

психосоциално функциониране и развитие на членовете на групата. Ефективната групова работа с пасивно-защитните и агресивно-защитните стилове в груповия процес и груповите отношения има пряко и мощно въздействие върху всички показатели за автентичност на преживяванията, поведенията и отношенията на членовете на групата. Заедно с укрепването на конструктивните групови отношения тя способства и за създаването на групово-динамично пространство за автентично себеизразяване и себerefлексивност на Аз в групата, за развитието на частната себerefлексия и снижаването на социалната тревожност в груповите процеси, стоящи в сърцевината на организационния живот. Получените данни имат висока научна стойност и практическа приложимост във всички сфери на приложната психология, в които от централно значение е създаването на програми за ефективна групова работа – образованието, груповия тренинг, груповата психотерапия, изграждането и развитието на работни екипи в организациите и др. Заедно с това си заслужава да се подчертае продуктивното място, което заема автентичността като многомерен психологически конструкт в изграждането на валидни изследователски и диагностични модели за оценка на влиянието на груповата динамика върху функционирането, промяната и развитието на индивидуално и вътрешногрупово равнище. Привличането на този комплексен показател в бъдещите изследвания на ефективността на груповите интервенции – психотерапия, тренинг, екипна работа, е отлична предпоставка за дълбочинна, психодинамична оценка на процесите и резултатите в груповата работа. Представените тук резултати и изводите от анализа им имат и пряко отношение към възможностите за специализирано обучение и супервизия, насочени към повишаване на компетентността на водещите на различни форми на групова работа – психотерапевти, психолози, треньори, организационни консултанти, мениджъри, социални работници и педагози.

ЛИТЕРАТУРА

- Димитров, П., Матеева, Н. (2012). Методи за изследване на групово-динамичните процеси и влиянието им върху развитието на автентичността и себerefлексията: Възможност за приложение в семейните системи. Сборник Научни доклади от Научната конференция „Семейство и солидарност между поколенията“ – октомври 2012 г., Институт за изследване на населението и човека – БАН, Психологични изследвания, (под печат).
- Димитров, П., Матеева, Н. (2012). Защитни съпротиви срещу промяната и неавтентичност в Т-групите: Изводи за програмите за учене през целия живот. Сборник доклади от Научно-практическа конференция „Учение през целия живот: Опитът на Норвегия“, София, 14 октомври 2012 г., Фондация „Човешките ресурси в България и евроинтеграцията“ (под печат).
- Димитров, П., Матеева, Н. (2012). Психоаналитичната интерпретация на груповите процеси в спортно-състезателната дейност – Пример за работа с Едиповия комплекс в Tour de France. Сборник научни доклади от XVIII-та Научна конференция „Личност.Мотивация. Спорт“, ноември 2012 г., Катедра психология, педагогика и социология – Национална Спортна Академия, София (под печат).
- Димитров, П., Матеева, Н. (2012). Автентичността като предиктор на ефективността на военните мисии – Преглед на опита в армията на САЩ. Сборник научни доклади на Юбилейната научно-приложна конференция „Съвременни предизвикателства пред медицинското и психологическото осигуряване на мисии и операции извън страната“, ноември 2012 г., Военномедицинска академия, София (под печат).
- Димитров, П., Матеева, Н. (2012). Пътуване към автентичността: Справяне със стреса в учителски групи. Сборник Доклади от Третата Национална конференция „Стресът в професията на учителя“, Варна, март 2012 г., том, 1.
- Матеева, Н. (2011). Изследване на понятието автентичност в психотерапевтичен контекст. Сборник научни доклади от VI Национален конгрес по психология – 2011 година, Българско списание по психология, 2011, бр. 3-4, стр.722-729.
- Матеева, Н. (2012). Автентичността като многомерен психологически конструкт. Сборник научни доклади от XI Международна научна конференция „Приложната психология: възможности и перспективи“ – 2012 година, Варненски Свободен Университет, Варна, 2012 г.
- Матеева, Н. (2012). Консултативният процес – пространство за автентичност. Сборник научни доклади от I-ви Национален конгрес по клинична и консултативна психология – 2012 г., София, СУ „Св. Климент Охридски“, Сборник по клинична и консултативна психология, Изд.къща „Стено“, 2012, ISBN 978-954-449-598-5, стр. 295-303.
- Матеева, Н. (2012). Автентично присъствие на психолога по време на кризи. Сборник научни доклади от V-та Национална школа за докторанти и млади изследователи „Социалните науки и ролята им в преодоляването на различен тип кризи“, Департамент по психология, Институт за изследване на населението и човека – БАН, май 2012 г., Психологични изследвания, 2012 (под печат).
- Матеева, Н. (2012). Фокус групи при етническа толерантност в бизнес среда. Сборник научни доклади от V-та Национална школа за докторанти и млади изследователи „Социалните науки и ролята им в преодоляването на различен тип кризи“, Департамент по психология, Институт за изследване на населението и човека – БАН, май 2012 г., Психологични изследвания, 2012 (под печат).
- Матеева, Н. (2012). Автентична психосоциална реадaptация на преживелите природни бедствия. Сборник научни доклади – Симпозиум по медицинска география и медицина на бедствените ситуации с международно участие „Традиции и съвременност в медицинската география и медицината на бедствените ситуации“, София, 25-26 октомври 2012 г. (под печат)
- Матеева, Н. (2012). Терапевтични фактори на груповата динамика в групи за психосоциална реадaptация на преживелите природни бедствия. Сборник научни доклади – Симпозиум по медицинска география и медицина на бедствените ситуации с международно участие „Традиции и съвременност в медицинската география и медицината на бедствените ситуации“, София, 25-26 октомври 2012 г. (под печат).
- Матеева, Н., Димитров, П. (2012). Въпросник за изследване на автентичността (Authenticity Inventory, AI-3): Българска адаптация. Сборник научни доклади от XI Международна научна конференция „Приложната психология: възможности и перспективи“ – 2012 година, Варненски Свободен Университет, Варна, 2012 г.
- Матеева, Н., Димитров, П. (2012). Опосредстваща роля на качеството на човешките отношения в работната група и субективната значимост на труда във взаимовръзките между личностна автентичност и удовлетвореност от условията на труд (Пилотно изследване – резултати). Българско списание по психология, 2012, бр. 1-2.
- Матеева, Н., Димитров, П. (2012). Автентичността в психоаналитичната ситуация: отправни моменти. Българско списание по психология, 2013, бр. 3-4, стр. 109-122.
- Матеева, Н., Димитров, П. (2012). Изграждане и утвърждаване на автентичността на А-за в контек-

- кста на семейните отношения: задача на развитието в началото на зрелостта. Сборник Научни доклади от Научната конференция „Семейство и солидарност между поколенията“ – октомври 2012 г., Институт за изследване на населението и човека – БАН, Психологични изследвания, 2012 (под печат).
- Матеева, Н., Димитров, П. (2012). Трансформиращи фактори на груповата динамика: Ефекти на ученето и промяната през целия живот. Сборник доклади от Научно-практическа конференция “Учене през целия живот: Опитът на Норвегия”, София, 14 октомври 2012 г., Фондация „Човешките ресурси в България и евроинтеграцията“.
- Матеева, Н., Димитров, П. (2012) Българска методика за анализ на влиянието на груповата динамика в спортна, образователна, психотерапевтична и бизнес среда. Сборник научни доклади от XVIII-та Научна конференция „Личност.Мотивация. Спорт.“, ноември 2012 г., Катедра психология, педагогика и социология – Национална Спортна Академия, София (под печат).
- Cooke, R. A. (2003). Group Styles Inventory (GSI): Leader's Guide, Human Synergistics Inc., Plymouth, MI.
- Corey, G. (2004). The theory and practice of group counseling (6th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Dimitrov, P. (2008). Organizational Psychodynamics: Ten Introductory Lectures for Students, Managers and Consultants, Iranik-M, Sofia.
- Dimitrov, P., Mateeva, N. (2012). Why Authentic Presence of HR Professionals and OD Consultants Matters in the Workplace? Proceedings of the International Conference „Good Practices, Issues and Innovations in Quality and Efficiency management of Vocational Training“, Sofia, 1 June 2012.
- Dimitrov, P., Mateeva, N. (2012). Defense Mechanisms and Inauthenticity in Group Dynamics Settings. Proceedings of the VI-th International Conference “Language, Individual & Society“, Sunny Beach – September 2012, Journal of International Scientific Publications, Volume 6, Part 1, pp. 20-31.
- Dimitrov, P., Mateeva, N. (2012). A New research Model for Studying the Effects of Transformative factors of Group Dynamics on Authenticity and Empathy Development. Proceedings of the VI-th International Conference “Language, Individual & Society“, Sunny Beach – September 2012, Journal of International Scientific Publications, Volume 6, Part 1, pp. 43-59.
- Goldman, M. & Kernis, M. (2002). The role of authenticity in healthy psychological functioning and subjective well-being. *Annals of the American Psychotherapy Association*, 5, 18-20.
- Harter, S. (2002). Authenticity. In C.R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 382-394). Oxford, England: Oxford University Press.
- Hentschel U., Smith G., Draguns J.G. & Ehlers, (2004). (Eds.) *Defense Mechanisms: Theoretical Research and Clinical Perspectives*, Elsevier, Amsterdam.
- Kernis, M.H., & Goldman, B.M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in Experimental Psychology*, 38, 283-356.
- Kernis, M. & Goldman, B. (2005). Authenticity: A multicomponent perspective. In A. Tesser, J. Wood, & D. Stapel (Eds.), *On building, defending, and regulating the self: A psychological perspective* (pp. 31– 52). New York: Psychology Press.
- Kivlighan, D.M. & Holmes, S.E. (2004). „The importance of therapeutic factors: A typology of therapeutic factors studies“. In J. L. Delucia-Waak, D. A. Gentry, C. R. Kalodner, & M. T. Rita (Eds.), *Handbook of group counseling and psychotherapy* (pp. 22-36). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Lakey, C.E., Kernis, M.H., Heppner, W.L., & Lance, C.E. (2008). Individual differences in authenticity and mindfulness as predictors of verbal defensiveness. *Journal of Personality*, 42, 230-238.
- Mateeva, N., Dimitrov, P. (2012). The relationship between Authenticity and Emotional Well-Being. Proceedings of the VI-th International Conference “Language, Individual & Society“, Sunny Beach – September 2012, Journal of International Scientific Publications, Volume 6, Part 1, pp. 32-42.
- Scheier, M. F. & Carver, C. S. (1985). The Self-Consciousness Scale: A Revised Version for Use with General Populations. *Journal of Applied Social Psychology*, 15, 8, pp.68-699.
- Sheldon, K. M. Ryan, R. M., Rawsthorne, L. J., & Ilardi, B. (1997). Trait self and true self: Cross-role variation in the big-five personality traits and its relations with psychological authenticity and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1380-1393.
- Thoresen, P. (1972). “Defense Mechanisms in Groups“, in: Pfeiffer JW & Jones JE (eds.) *The 1972 Annual Handbook for Group Facilitators*, Pfeiffer & Co., San Diego, CA.
- Wood, A. M., Maltby, J., Caliousis, M., Linley, P. A., & Joseph S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the authenticity scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55, 385-399.

GROUP RELATIONS, SELF-REFLECTION AND AUTHENTICITY IN ORGANIZATIONAL ENVIRONMENT

Nadia Mateeva

Abstract. *Despite the fact that people in organizational environment take part in many group activities (e.g. teamwork, training groups and structured seminars), it can be expected that people will resist the group dynamic processes because it is highly demanding. The study reveals the influence of group dynamics on authenticity, self-reflection and social anxiety. Passive- and aggressive-defensive group relations form well-ingrained and unconscious problems in individual, group and organizational behavior. Because their interference, it is important to deal with them effectively by creating a constructive group dynamics space for authenticity and self-reflection.*

Key words: authenticity, self-reflection, defensive group styles, group dynamics

Д-р Надя Матеева е главен асистент в секция по „Социална, трудова и организационна психология“ към Департамент „Психология“ на ИИНЧ- БАН. Защитила е бакалавърска, магистърска и докторска степен по Психология в СУ „Св. Климент Охридски“. Темата на дисертационния ѝ труд е свързана с изследване на психологичските разбирания за символа и символизацията в техните индивидуални, групови и културни аспекти. Научните ѝ интереси са свързани с изследване на междуличностните, междугруповите и межкултурните взаимоотношения на хората на съзнателно и несъзнателно ниво. Автор е на публикации и проекти, свързани с изследване на символите и автентичността в общуването между хората. Тя е дипломиран психодрама директор, треньор по групово-динамичен психотренинг и регистран психолог в Дружество на психолозите в България.

Nadia Mateeva, Ph. D., is Assist. Prof. at “Social, Work and Organizational Psychology“ division, Department of Psychology – Bulgarian Academy of Sciences, Institute for Human and Population Studies. Dr. Mateeva has acquired her Bachelor, Master and Ph. D. degrees in Psychology, at Psychological Scientific Council of Sofia State University “St. Climent Ochridski“. Her doctoral dissertation is in the field of psychological research of symbols and human symbolization in their individual, group and cultural contexts. Her scientific interests are focused on interpersonal, group, and cultural aspects of human relations on conscious and unconscious level. Nadia Mateeva is author of many projects and publications in the field of authenticity and symbols in human relations. She is a Certified Psychodrama director, Trainer of Group-dynamics psycho-training and Registered psychologist at Bulgarian Psychological Society.